Szlovákiában a magyar nyelv hivatalos használatának kiterjesztését egy megfelelő színvonalú és terjedelmű szlovák-magyar és magyar-szlovák szótár hiánya is gátolja.[2]

Mivel az utóbbi húsz évben Szlovákiában jelentősen átalakult az igazgatás és az oktatás intézményrendszere, újabb gyűjtőmunkákra van szükség. Ennek során a magyarországi intézménynévadás mintáját követi a nyelvi iroda, mégis felmerült a kérdés: a nyelvtervezőknek *menynyire kell tekintettel lennie a szlovákiai nyelvi* hagyományokra (pl. *városi/ községi* hivatal – a *polgármesteri* hivatal helyett, vagy *polgári társulás* a magyarországi *egyesület* helyett).

A standardizálás során a legfőbb problémát a különböző szlovák *iskolatípusok* adekvát magyar nevének meghatározása okozza. A helyzet korábban meglehetősen kaotikus volt: egyrészt ugyanazoknak az iskolatípusoknak különböző magyar elnevezése létezett (*szakintézet – szakmunkásképző* vagy *szakmunkásképző iskola*), másrészt nem érvényesült a rokon képzési színterek egységes használata, illetve a magyarországi elnevezések átvétele – ez utóbbi a magyar-magyar közoktatási kapcsolatok fejlesztése miatt is fontos lenne.

A tanulmány gyakorlati hasznosítását nagy mértékben elősegíti az abban közölt három szlovák-magyar szószedet a közintézményekről, az egyéb intézményekről (politikai pártok, kulturális intézmények stb.) és az egyes iskolatípusokról.

Cholnoky Győző

Carl Schmitt (1888-1985) jogfilozófiája és az antiszemitizmus

Egner, David: Zur Stellung des Antisemitismus im Denken Carl Schmitts. = Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte. 61. Jg. 2013. No. 3. 345-361. p.

Schmitt kultúrfilozófiai kezdetek után gyors iramban kibontakozó jogbölcselete katolikus beágyazottságú konzervatív eszmék mentén halad. Elkeseredett harcot vív a 20. század elején még uralkodó liberalizmus hadállásai ellen. Rendkívül invenciózus kritikai gondolatkísérletei a sarkaiból igyekeznek kifordítani a tisztán európai-asszimiláns zsidó törekvéseknek tulajdonított liberális gondolkodást. A következtetései eközben azonban univerzális szélességben mozognak, és összefüggéseikből kiragadva alkalmilag felhasználhatóak akár egymással homlokegyenest ellenkező ideológiák és politikai stratégiák (esetleg még önmagában a liberalizmus) számára is. Nem ritkán provokatív gondolkodásának fő paradoxona: a bomló és polgárháborús veszélyt felidéző weimari viszonyok, illetőleg a weimari alkotmány inkoherenciájának szemhatárán a totális állam létjogosultságának elvi igazolása (a régi felkent uralkodói szuverenitás valamiféle „pótlásaként") – annak olasz fasiszta, majd pedig német nemzetiszocialista formájában. Hazai viszonylatban tovább is ment: az élcsapat-pártba belépve aktív részt vállalt a tudományos élet 1933 utáni egyenirányúsításában, és 1935-ben igazolta a faji törvényeket. Maga Schmitt ezt vagy a zsidóság terhére szóló más megnyilatkozását, az antiszemitizmus vádját kivédendő, „zsidó-kriticista" álláspontnak nevezte. Az utókor számára jó ideig talány volt: Schmitt opportunistaként lépett-e gyakorlati együttműködésre a hatalommal (amire talán egyáltalában nem lett volna szüksége), vagy mindez nézetrendszerének legbelső lényegéből fakadt, mely ma még nem áll éles fényben előttünk. Az első változat szerzőnk szerint jó esetben talán csak szeplőként csúfítaná gondolkodói arculatát, utóbbi viszont (s ez lesz az igaz) útját állhatja végső kanonizációjának. Mindez attól függetlenül, hogy „különutasságát" épp náci oldalról ért kritikák végül 1936-ban félreállították. A választás lehetőségét az életmű, illetve a hagyaték teljesebb megismerése kínálja. Annyi bizonyos: 1991-ben közreadott naplói („Glossarium - Aufzeichnungen der Jahre 1947-1951") tanúsága szerint voltak 1945 után is „zsidókritikus" gondolatai.

Az itt ismertetett tanulmány három szakaszban villant fel részleteket. Az érintett művek (későbbi magyar kiadási címükkel említve): Politikai teológia (1922); A politikai fogalma (1932); Legalitás és legitimitás (1932). Schmidt főművei magyarul csak az 1990-es évektől, de főképp az ezredforduló után jelentek meg. Ez áll a jelenségét tárgyaló hazai tanulmányanyagra is.

1. Schmitt A politikai fogalma c. művében a hitleri hatalomátvétel előestéjén minden politikai cselekvés hátterét a „barát" és „ellenség" el-

[2] Ezt a hiányt a Gamma tematikus szószedetek készítésével igyekszik pótolni.

lentétpár talaján látja, természetesen nem a privát, hanem a nyilvános, közösségi dimenziót véve. Azt, hogy odagondolja-e a zsidókat a politikai ellenséghez, nem fejti ki, de elárulja magát, amikor a politikai részvétel kondícióit tárgyalja. E részvételre nézetei szerint, legalább sorsdöntő helyzetben, ui. csakis az érintett közösséghez „egzisztenciálisan" odatartozó elem illetékes és alkalmas. Ezt az egzisztenciális minőséget egy évvel később át is fordítja a népnemzeti kategóriára. Eszerint a politikai közösség a „népi" közeg (bár azt nem mondja, hogy „a saját vér") talaján szerveződik, a „nép" a jogalkotás hiteles mércéje, különböző jövevények a legmeszszebb menő azonosulás mellett is kívülállók maradnak, részvételi joguk kétséges. Schmitt itt sem mondja, hogy a zsidókra gondolna, de gyökeres közösségek körében élő „vendégekként" utal „szórványban élő", talajtalan népekre. Későbbi naplójában pedig ott szerepel a kitétel: az egzisztenciálisan szerveződő politikai közösségre legveszélyesebb az asszimilált zsidó.

2. Schmitt már évtizeddel korábban Politikai teológiájában fejtegette: különböző népek, kultúrák más-más gondolkodásmód jegyében élnek, ami más-más politikai stílust, felépítményt eredményezhet, mégpedig általában vallási ősörökségük mintái szerint. Meggyőződése szerint a legalapvetőbb politikai fogalmak – szekularizált formában – éppenséggel teológiai fogalmaknak felelnek meg. Eszerint a politikai filozófia fogalmi készlete Európában akkor jár jó úton, ha képviseli a keresztény teológiai örökséget. Csakhogy például a német liberalizmus sajnálatosan beleakadt idegen rendszerek hálójába. Értendő ezen mindenekelőtt a „törvény", illetve a „norma" fogalom zsidó részről történő propagálása – a zsidó teológia hagyományai szerint. Ezen a ponton dől el önmagában a „legalitás" és „legitimitás" viszonya. Schmitt a német politika számára követeli a magasabb rendű „legitimitás" jogérvényesítését. Ebben az összefüggésben a belső, koherens jellemzőkkel meghatározandó „demokráciát" a formális „parlamentarizmus" elé helyezi.

3. Schmitt későbbi vagy akár már sokkal korábbi munkáinak utalásai, felhangjai alapján egyelőre inkább csak sejteni lehet: a politikai legitimitás keresésében, kora uralkodó liberalizmusától való elfordulása során, a 20. századi diktatúrákat (akár a bolsevik hatalmat is) a bomlást megállító imperiális uralmak igézetével üdvözölte. Ezzel nem volt egyedül a katolikus pályatársai között, akik kezdetben régi és új birodalmak

Isten tervében szereplő „küldetését" igyekeztek ráruházni a Harmadik Birodalomra is, vagy már korábban spekuláltak valami hasonlóra („Reichstheologie"). Schmitt antiszemitizmusa ilyen értelemben semmiképp sem lehet azonos a nácik faji antiszemitizmusával, hanem egyfajta „metapolitikai" antiszemitizmust testesít meg. Más kérdés: egy nagyformátumú gondolkodó hogyhogy ennyire félreismeri a korlátlan teljhatalom eszméken átgázoló, aljas természetét?

Komáromi Sándor

Biztonsági közösség a Balkánon? A volt jugoszláv államok külpolitikája

Keil, Soeren & Stahl, Bernhard: A Security Community in the Balkans? The Foreign Policies of the Post-Yugoslav States = Südosteuropa Mitteilungen, 53, 2013, No. 02, 14-25. pp.

A volt jugoszláv állomok külpolitikája alapvetően megváltozott az elmúlt 15 évben. A cikk szerzői amellett érvelnek, hogy egyfajta biztonsági közösség van kialakulóban a korábbi Jugoszlávia területén, aminek köszönhetően súlyosabb konfliktusok kirobbanása a volt jugoszláv államok között nemcsak valószínűtlenné, hanem csaknem lehetetlenné válik. A folyamat még korántsem fejeződött be: a változást részben a belső demokratizálódás, részben az Európai Unió befolyása motiválja. A cikk első felében a biztonsági közösségek létrejöttéről szóló elméleti irodalmat tekintik át a szerzők, majd ezt a módszertani keretet alkalmazzák a volt Jugoszlávia államainak megvizsgálásához. Tanulmányukat azzal zárják, hogy továbbra is meg kell figyelni ezen államok külpolitikáját, hogy a hosszú távú fejleményeket értékelni lehessen.

A Balkánon – Horvátország EU-csatlakozása után – lassulni látszik az európai uniós integrációs folyamat. Ráadásul az eddigi bővítések sem tudták sem a demokratizálódási folyamatot elmélyíteni, sem a lappangó külpolitikai konfliktusokat elcsitítani. Jelenleg is aktuális tehát a kérdés, hogy hogyan lehet a békét és a demokráciát megteremteni és biztosítani ebben a nem túl stabil régióban.